

Jaargang 58 april 2019 1904-204

DE MIEDBRINGER

STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

DE MIEDBRINGER

Contact- en mededelingenblad nummer 19-04-204 van de
STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

Voorzitter	Henk Hees, Westerburen 35, 8891 GN Midsland Telefoon 0653291326. E-mail: henk@hees.org
Secretaris	Jaap Smit, Lies 73, 8895 KS Lies Tel. 0562-448336. E-mail: sjoekedam@planet.nl
Penningmeester	Janna Lettinga-Mier, Burg. Mentzstraat 30 8881 AL West-Terschelling Tel. 0562-442775. Email: janna.lettinga@hetnet.nl
Redactie	Gerard Muiser, Westerdam 6, 8891 GM Midsland, Tel. 0562 448037. E-mail: gmuiser@telfort.nl
Donateurs- Administratie	Zie Penningmeester

Stichting Ons Schellingerland is een ANBI geregistreerde stichting.
Rabobank: NL 50 RABO 03.25.57.99.46
t.n.v. Stichting Ons Schellingerland,
Burg. Mentzstraat 30 8881 AL West-Terschelling.

www.sos-terschelling.nl

In dit nummer:

ISSN 1380-9431

Voorwoord van de redactie	3
Van de Voorzitter	4
Jaarverslag 2018	10
Kwartaaljournaal april 2019	18
Oud gedicht	20
nog actueel	20
Ouderwetse versjes zingen	22

Foto hartpagina's: Gerrit Bart Volgers - Dellewal

Voorwoord van de redactie

Een nieuwe lente, een nieuw geluid. Althans, zo luidt het gezegde. Maar de werkelijkheid is, dat diverse zaken op Terschelling zich lentes-lang voortstlepen. Dat zult u ook in deze voorjaars-Miedbringer, de eerste editie van 2019, kunnen lezen in de bijdragen van voorzitter Henk Hees en secretaris Jaap Smit. Eigenlijk hadden we al afscheid genomen van vliegerfotograaf Gerrit Bart Volgers, die te kennen had gegeven wegens tijdgebrek en andere zaken te willen stoppen met het aanleveren van zijn fraaie foto's. Maar..... Hij is op mijn verzoek nog eens in zijn omvangrijke archieven gedoken en heeft alsnog enkele foto's beschikbaar gesteld voor publicatie in De Miedbringer. Waarvoor natuurlijk hartelijk dank!!

Verder diepte ik een nog altijd actueel gedicht op van Teun de Leger, een halve eeuw geleden gepubliceerd in een van de eerste Miedbringers. Achter deze schuilnaam, zo bleek, ging Teunis Schol schuil, die zich later ontpopte als eilanddichter en boekenboer.

Betze Stienstra schreef een artikel over het zingen en bewaren van oude versjes. Aanleiding is het feit dat het oude liedjeszingen in Zonneweelde dit jaar 50 jaar bestaat. Een activiteit, die oversloeg naar West en zeker bij het karakter van Terschelling behoort.

Houdt u onze website www.sos-terschelling.nl in de gaten, daar vindt u de meest actuele ontwikkelingen op Terschelling op het gebied van ruimtelijke ordening. Via Twitter kunt u op de hoogte worden gehouden van verse bijdragen op deze site.

Ik wens u veel leesplezier toe!

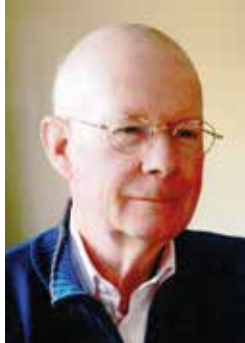
Gerard Muiser, eindredacteur van De Miedbringer en bestuurslid van SOS

2

Van de Voorzitter

In mijn vorige bijdrage, in De Miedbringer van december vorig jaar, heb ik gemeld dat Segesta de manege in Hoorn gekocht zou hebben. Dit berust op onjuiste informatie en is niet correct. Onze excuses hiervoor.

4 De manege lijkt wel verkocht, maar niet aan Segesta. Op 22 november 2018 is er een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor 69 appartementen met paardenstallen en overige gebouwen bij de FUMO binnen gekomen. De beslistermijn is verlengd en het besluit moet uiterlijk op 23 april 2019 zijn genomen. Curieus is dat in de aanvraag geen parkeerplaatsen zijn opgenomen. Wij vragen ons af of, gezien de uitspraak van de Raad van State op 25 april 2018 m.b.t. het bestemmingsplan 'Herstelbesluit Manege (locatie 1) te Hoorn', de aanvraag enige kans van slagen heeft.

Op 30 januari jl. heeft het Dagelijks Bestuur van SOS een kennismaking gesprek met wethouder Sietze Haringa gehad. Hij wilde de traditie om tenminste

jaarlijks met elkaar te overleggen weer nieuw leven inblazen. Het was een constructief gesprek, waarbij onder andere de plannen met Dellewal aan de orde kwamen. Wij hebben tijdens het gesprek het voorstel gedaan geen huizen te bouwen, maar op de plek van de oude dancing een soort strandtent toe te staan, als onderdeel van de natuurboulevard die de Stichting Baai Dellewal voor ogen heeft. Via pacht zou het door de gemeente gewenste bedrag snel terug verdiend kunnen worden. Het bestemmingsplan zou dan ook niet gewijzigd hoeven te worden en de overblijvende meters kunnen aan de natuur toegevoegd worden. In de Leeuwarder krant van 22 februari 2019 heeft de journalist Jan Heuff hier een groot artikel aan gewijd.

Op 25 februari was de officiële presentatie van de plannen voor het gebied Dellewal en Tigerstelling.

In het bestemmingsplan en het beeldkwaliteitsplan wordt de bestaande situatie beschreven en worden nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt:

- ◆ De bouw van 13 appartementen voor permanente bewoning op de locatie van de voormalige dancing Dellewal; de gedachte hierachter is dat deze appartementen door Terschellingens worden gekocht, waardoor doorstroming zal plaats vinden. Wij achten dit een een illusie.

- ◆ Het gebruik van de voormalige campus van het MIWB voor (kortdurende) bewoning;
- ◆ De ontsluiting en parkeervoorzieningen bij het Bunkermuseum (de Tiger);
- ◆ De mogelijkheid de Tigerstelling verder te reconstrueren;
- ◆ De realisatie van een fietspad tussen de kruising Nieuwedijk/Hoofdweg en de Duinweg;
- ◆ Het verbeteren van de waterveiligheid;
- ◆ De mogelijkheid om de ecologische en landschappelijke waarden verder te ontwikkelen.

Tijdens de presentatie bleek dat de realisatie van een fietspad tussen de kruising Nieuwendijk/Hoofdweg en de Duinweg tevens gepaard zou gaan met het aanleggen van een rotonde. Dat plan was een paar jaar geleden al afgeschoten, maar is nu weer van stal gehaald. Het stuitte destijds op fel verzet van de eilanders. Tot 11 april konden ideeën, suggesties en reacties bij het college worden ingediend.

Op de website van Fodzoeker (www.fodzoeker.nl), de eilander advertentiepagina, was recentelijk de stelling: 'op Dellewal liever een beperkte uitbreiding van het hotel, dan luxe dure appartementen.' 75 % was voor uitbreiding van het hotel en 25% voor de luxe appartementen. Er waren 670 stemmers.

De week daarvoor was de vraag of men liever huizen of een strandpaviljoen op Dellewal zou willen zien, waarbij 67 % voor de huizen en 23 % voor een strandpaviljoen was. Het betrof 682 stemmers.

In de vorige Miedbringer heb ik al gemeld dat wij bij de Raad van State de goedgekeurde plannen van de Pluktuin hebben voorgelegd. Hetzelfde hebben we inmiddels gedaan met de plannen om aan het Zedjespad in Formerum een boerderij en schapenschuur te bouwen.

Wij hebben toen ook al aangegeven dat wij niet het oogmerk hebben om jonge ondernemers dwars te zitten, maar puur op procedurele gronden naar de Raad van State zijn gestapt. Wij betreuren het dan ook dat deze stappen intimidatie van bestuursleden ten gevolge hebben gehad.

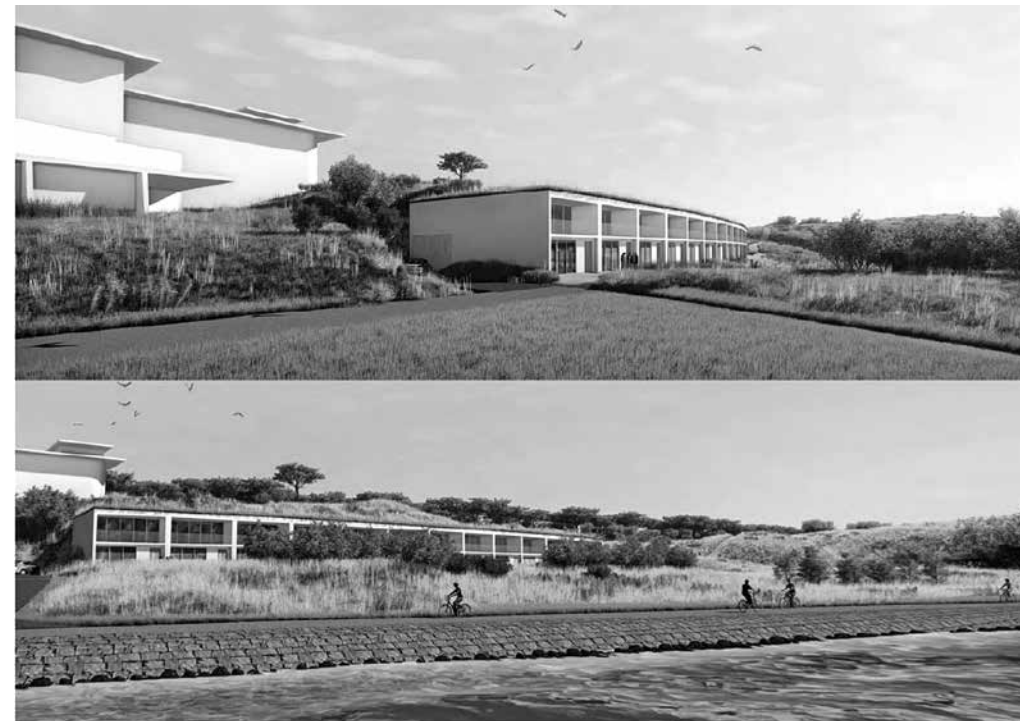
Om vaart te kunnen maken met de uitvoering van de Woonvisie is het uitvoeringsprogramma Woonvisie Terschelling, "Programma +135+", opgesteld. Het uitvoeringsprogramma is ambitieus: binnen drie jaar moeten 135 woningen gerealiseerd worden om de balans op de woningmarkt te herstellen. Ook is het de ambitie om tijdelijke huisvesting voor uiteenlopende doelgroepen te realiseren. Het college heeft het uitvoeringsprogramma op 29 januari 2019 vastgesteld. Bij de vaststelling is rekening gehouden met het advies van de gemeenteraad om een anti-speculatietermijn van 10 jaar te hanteren. Daarnaast zijn de huur- en koopprijzen aangepast aan rijksregelgeving en prijsontwikkelingen. De gemeenteraad heeft op 29 januari 2019 besloten omgevingsvergunningaanvragen, die op grond van de 'Beleidsregels nieuwe woningen (2019)' kunnen

worden verleend, als categorie aan te wijzen waarvoor een verklaring van geen bedenkingen van de raad niet vereist is. Hiermee kan het college zonder tussenkomst van de raad onder voorwaarden afwijken van het bestemmingsplan. Het college heeft de beleidsregels op 12 februari 2019 definitief vastgesteld.

De beleidsregels maken vooraf duidelijk in welke gevallen de gemeente, in afwijking van de regels uit een bestemmingsplan, een omgevingsvergunning kan verlenen voor een nieuwe woning. De beleidsregels hebben betrekking op plannen voor de realisatie van maximaal 5 woningen. Plannen met een omvang groter dan 5 woningen worden meer projectmatig behandeld.

Wij zijn benieuwd hoe dit uitpakt. Het is niet te hopen dat we over 10 jaar weer in dezelfde situatie zijn beland als waar we nu in zitten: onvoldoende betaalbare huizen voor starters en doorstromers en door af te kunnen wijken van de bestemmingsplannen we opgezadeld worden met bebouwing waar we later spijt van krijgen.

Ruim 10 jaar geleden werden er op de Noordermiede in Midsland 90 woningen gebouwd, waarvan 20 huurwoningen. Afsgesproken werd dat starters voorrang zouden krijgen. Ook hier was sprake van een anti-speculatietermijn van 10 jaar. Het geheel lijkt zich op deze manier iedere 10 jaar te herhalen: na 10 jaar is er weer een groot gebrek aan huizen voor starters en doorstromers.

Het voorgenomen plan voor herstel van de kwelder bij Striep gaat niet door. Het uitvoeren van de benodigde werkzaamheden, zoals het plaatsen van kwelderwerken, blijkt vanuit N2000 natuurwetgeving geen vergunning te kunnen krijgen, aldus de provincie Fryslân en Rijkswaterstaat.

De gemeente Terschelling, de provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, Wetterskip Fryslân, Sense of Place en Staatsbosbeheer hebben enkele jaren samengewerkt aan een plan voor herstel van de kwelder. In samenspraak met de omgeving en met experts is een plan voor de kwelder gemaakt.

Het definitieve ontwerp beoogde de aanleg van maximaal 30 hectare kwelder verdeeld over 2 zones: 10 hectare bij de Kaegdam en 20 hectare bij de Strieper kwelder.

Dit ontwerp was gericht op het beschermen en behouden van de nog bestaande kwelders. Op deze locaties was ook aangroei van kwelder te verwachten zodat jonge kwelder zou ontstaan met bijbehorende pioniervegetatie.

Om een vergunning te krijgen voor dit plan is een zogeheten Passende Beoordeling en Soortenbeschermingstoets gemaakt en ingediend bij het ministerie van LNV. Het ministerie verleende op basis van de wet Natuurbescherming geen vergunning. De onderbouwing hiervoor is dat de hoeveelheid areaal aan kwelders in de Waddenzee genoeg is en de aanwezige ecologische kwaliteit voldoet aan de gestelde doelen van het Natura 2000 gebied Waddenzee.

Gezien de huidige voorwaarden voor een vergunning en de huidige natuurlijke groei van kwelderareaal in de Waddenzee als geheel initieert Rijkswaterstaat daarom op dit moment geen nieuw plan voor het behoud van de kwelderrestanten of kwelderherstel op Terschelling bij Striep, aldus de gezamenlijke mededeling van de provincie Fryslân en Rijkswaterstaat.

Recentelijk werden we verrast met de mededeling dat van 12 tot 15 september a.s. het nieuwe festival Eilân gehouden zal worden, waar 5000 bezoekers worden verwacht bij het duinmeertje van Hee. De kaartverkoop is op 14 februari jl. gestart en alle tickets zijn inmiddels verkocht, aldus de website. Organisator Rob Simons vertelde “dat men het met 5000 bezoekers bewust kleinschalig heeft willen houden”.

De vraag is of we nog op zo’n “kleinschalig” muziekfestival zitten te wachten. De organisatie heeft kennelijk geleerd van de overvaltactiek die we vorig jaar september ook bij het Springtij Festival van Wouter van Dieren hebben gezien, waar ook pas achteraf vergunningen werden aangevraagd, die niet meer zinvol geweigerd konden worden.

Op 28 februari j.l. is pas de vergunning aangevraagd voor Duinweg Hee 7 te Hee voor het strijdig gebruik t.b.v. een muziekevenement op 12 tot 15 september, terwijl alle tickets al zijn verkocht.

Henk Hees

Jaarverslag 2018

BESTUUR

Het algemeen bestuur bestond dit jaar uit dertien leden. Het algemeen bestuur kwam dit jaar vijf keer ter vergadering bijeen. Er wordt ook per e-mail onderlinge informatie uitgewisseld, waarna het beleggen van een vergadering dan niet meer nodig is.

MIEDBRINGER EN WEBSITE SOS

Ook dit jaar verscheen de Miedbringer weer drie keer. De uitgaves zien er iedere keer weer keurig en verzorgd uit. De z.g. 'Vliegerfoto's' op de middenpagina zijn van dhr. Volgers. Hij heeft aangegeven met het verstrekken van foto's te willen stoppen. De vlieger wordt achterhaald door de drone; zijn jaren beginnen te tellen, en daarom stopt hij ermee. Onze website functioneert goed. We merken wel dat de website actueel gehouden moet blijven, want anders haken geïnteresseerden af. Belangstellenden worden via Twitter op de hoogte gehouden van nieuwe bijdragen op deze site.

ALGEMENE DONATEURSVERGADERING

De 56ste algemene donateursvergadering vond plaats op 14 september 2018 in 'De Kraak' te West-Terschelling. Aanwezig zijn negen bestuursleden en eenendertig donateurs. Mevr. G. de Grand en dhrn. G. Muiser, P. J. Zumkehr en H. J. Hees zijn aftredend maar stellen zich weer herkiesbaar. Dhr. Muiser is reeds 25 jaar lid van het algemeen bestuur en mevr. De Grand reeds 20 jaar. Beiden krijgen als dank een bloemetje aangeboden. We hebben mevr. M. Wartena bereid gevonden om plaats te nemen in het algemeen bestuur. Nadat ze zich heeft voorgesteld aan de vergadering wordt ze per acclamatie benoemd. Onze voorzitter, dhr. Schurink, heeft vorig jaar reeds aangegeven zijn functie als voorzitter te willen beëindigen. Sindsdien zijn we naarstig op zoek gegaan voor een vervanger. Die is echter moeilijk te vinden, zo hebben we ervaren. Ons algemeen bestuurslid, dhr. H. J. Hees heeft aangegeven het voorzitterschap op zich te nemen. We blijven echter wel zoeken naar een geschikte voorzitter. Dhr. Hees wordt per acclamatie benoemd.

RUIMTELIJKE ORDENING

Betreffende de planvorming rond het B&Y-terrein beslist de Gemeenteraad in de maand april dat er een gebouw mag komen van drie bouwlagen hoog, met erin negentien recreatieappartementen, evenals vier woningen aan de Zwarte

Weg. De Raad gebruikt o.a. als argument dat, na zo jaar gesteggel en aarzelen, het genoeg is geweest en dat er nu eindelijk eens wat moet gebeuren.

Is dit een juiste motivatie om voor het voorliggende plan te kiezen, zo vragen wij ons af? Half januari 2019 komt dit plan ter behandeling bij de Raad van State. Tussen de Badweg naar Paal Acht en Hotel Boschrijck zou in het bosgebied een golfbaan worden aangelegd. Op ca. 50 ha. zou een 9-holes golfbaan worden aangelegd met 18 afslagplekken. Na het kappen van dennenbomen zou het gebied overgaan in z.g. ‘Grijze Duinen’. Het kappen van bomen moet echter gecompenseerd worden door ze elders weer aan te planten, of geld te storten in een Groenfonds. Het gaat dan om ca. 47.000 bomen. En hieraan hangt ook een kostenplaatje. Niemand weet op dit moment hoe dit een vervolg gaat krijgen. Dit jaar werd ook druk gediscussieerd over de Havenvisie. Daar er maar één autobrug op het haven terrein aanwezig is, wordt al jaren geroepen om een reservebrug voor het geval deze het begeeft. Rederij Doeksen wilde een aanlandingsplaats voor veerschepen realiseren, geheel achter in de haven. De veerboot moet dan langs afgemeerde zeilschepen van de bruine vloot door de nauwe haven varen en dit bleek niet haalbaar. Een tweede aanlandingshaven in het Natura-2000 gebied van de Plaat nabij het Lichtje bleek ook te ver gegrepen. Zodat de oorspronkelijke aanlandingsplek nog over blijft. Ongetwijfeld gaat verdere planvorming dit jaar plaats vinden.

De Gemeenteraad gaat akkoord met de bouw van dertien stuks luxe appartementen op het terrein waar de voormalige dancing Dellewal ooit stond. De eigenaar van hotel Schylge krijgt deze appartementen in zijn voortuin en zegt dit plan bij de Raad van State aan te zullen vechten. De Stichting Natuur Herstel Baai Dellewal komt dit jaar met een plan voor een natuurboulevard vanaf de jachthaven tot aan het Lichtje. En genoemde stichting kan met het geld, dat via crowdfunding verkregen is, de strook duingebied aankopen, gelegen oostelijk van hotel Schylge. Dit was pas mogelijk nadat de ‘beslaglegging’ op het gehele terrein was opgeheven.

Wat betreft de oude campus aan de Baai zijn er plannen om er starters, seizoenarbeiders, studenten, etc. in onder te brengen.

Wat betreft de bouw van een appartementenhotel op de zeereep te Midland aan Zee lopen twee bestemmingsplannen parallel aan elkaar. Het eerste bestemmingsplan wordt echter in november verworpen door de Raad van State. De eigenaar dient echter gelijk weer een nieuw en gewijzigd verzoek tot bouw in van een badhotel, voorzien van een restaurant en 23 hotelappartementen. Dit jaar krijgt dit onderwerp ongetwijfeld een vervolg.

Bij een boer te Hee vindt ‘Kamperen bij de Boer’ plaats. De eigenaar heeft voor dit doel Tipitenten geplaatst. Deze tenten hebben een oppervlak van 28 m2 en erin zit zelfs een trap om op de verdieping te komen. De Gemeente haalde er een definitie van een tent bij uit het woordenboek ‘de dikke van Dale’ en kwam tot de conclusie dat het hier geen ‘tent’ betreft. De eigenaar werd daarom gesommeerd om het houten frame te verwijderen en er een echte tent van te maken. Wij zijn de mening toegedaan dat je gaat kamperen in je eigen tent en

dat heet 'Kamperen bij de Boer'. En als je weggaat, neem je je eigen tent weer mee. Maar in dit geval logeren de gasten in een tenthuisje en dat is toch wel wezenlijk iets anders!

Tussen de dorpen Hoorn en Oosterend bevindt zich Zelfpluktuin Groenhof. In het voorjaar kan men aardbeien plukken. En wat later zijn boom- en struikvruchten rijp om te plukken. Ook is het mogelijk een bos veldbloemen te plukken. De eigenaar wil op het terrein een schuur met woonhuis bouwen. We hebben hierover onze twijfels. We willen de zichtlijn tussen de dorpen onderling bewaren. En is het nu een landbouwbedrijf, of een tuinbouw bedrijf? Of is het uitsluitend bedoeld voor het toerisme? We denken niet dat het hoofdbedrijf agrarisch is. De Gemeenteraad gaat met het plan akkoord middels een postzegel-bestemmingsplan. Om aan alle twijfel een einde te maken, besluiten we de gang naar de Raad van State te maken.

Aan het Zedjespad te Formerum Zuid aan de rand van de polder is een schapenboer voornemens een stal te bouwen met erbij een woonhuis. De bouwlocatie betreft agrarische grond. De schapenhouder bezit ca. 400 schapen. In het voorjaar heeft hij de schuur nodig gedurende de lammertijd. Daarna gaan de schapen weer het veld in. Verder bezit hij een kudde Herefort-koeien, welke de duinen begrazen. Ook in dit geval gaat de Gemeenteraad d.m.v. een postzegel-bestemmingsplan akkoord. Wij hebben al wel onze bezwaren ingediend. Het College kwam aan onze wensen tegemoet door de maximale nokhoogte van de te bouwen schuur op acht meter te stellen i.p.v. tien meter. Ongetwijfeld krijgt dit plan een vervolg in het jaar 2019.

Van de oostpunt van ons eiland vindt voortdurende erosie plaats. Reeds is ca. 500 ha. strand in zee verdwenen. Het probleem van deze 'kwispelende eilandstaart' hebben wij, tezamen met het Platform Duurzaam Landschap Terschelling ter beoordeling aan de Raad van State voorgelegd. De Raad kwam echter tot het oordeel dat ze niet bevoegd zijn om in deze een uitspraak te doen. Dus ligt het probleem thans weer bij de Provincie.

De eigenaar van het Westerkeyn-terrein, waar het jaarlijkse Oerolfestival plaats vindt, wil na vele jaren zijn terrein verzilveren. De Raad gaat akkoord met een bestemmingsplanwijziging, waarbij de bouw van twaalf recreatiewoningen mogelijk wordt. Er is nog wel een strook agrarische grond die met bomen beplant zal worden. De leiding van Oerol zal dus op zoek moeten naar een andere festivallocatie!

Er is dit jaar ook veel te doen geweest over het Seinhuisje op het Seinpaalduin, waarvan Staatsbosbeheer de eigenaar is. Men heeft het plan opgevat er een luxe hotelkamer van te maken in de duurdere prijsklasse. De Raad gaat onder voorwaarden akkoord met het voorstel zoals de uiterlijke kenmerken van het

gebouw blijven onveranderd, er komt geen hek omheen, geen lawaai, licht en muziek bij het huisje. En het wordt een hotelkamer waarin dus niet gekookt mag worden. En gemotoriseerd vervoer er naar toe zal ook niet plaatsvinden.

Op het nabij gelegen Kaapsduin wil de stichting 'Sporen in het Zand' een Kaap oprichten, zoals die er in vroegere jaren ook heeft gestaan. En dan bestaat er zelfs nog een plan tot het oprichten van een korenmolen op hetzelfde duin.

DIVERSEN

In maart vinden gemeenteraadsverkiezingen plaats. De Partij van de Arbeid komt met vier zetels als grootste partij in de Raad. De VVD behaalt drie zetels. Plaatselijk Belang houdt nog twee zetels over; het CDA blijft met nog één zetel in de Raad. Als nieuwkomer komt Samen Terschelling met een zetel in de Raad. De PvdA en de VVD gaan een coalitie aan waarbij dhr. S. Haringa en mevr. J. Hoekstra-Sikkema tot wethouder worden benoemd.

Aan het einde van dit jaar verdwijnt woningcorporatie 'De Veste' van ons eiland en wordt per 1 januari opgevolgd door Woning Corporatie WoonFriesland.

In de maand mei opent 'Terschellinger Energie' een zonnepark te Hee, bestaande uit 1512 zonnepanelen. In november wordt een tweede zonnepark geopend door 'Energie Coöperatie West' te Halfweg. Dit park telt 2000 zonnepanelen.

In de herfst vinden er in de duinen tussen Midsland aan Zee en West aan Zee vele werkzaamheden plaats ter bestrijding van de watercrassula, een vervelend en snelgroeiend plantje, dat het bodemleven in de natte duinvalleien volledig doet verstikken. Men wil verdere uitbreiding op ons eiland en naar de andere waddeneilanden aldus zien te voorkomen.

Tevens wordt de binnendijkkring gerealiseerd. Deze dijkkring moet ons tegen zeewater beschermen, mocht de zeereep ergens doorbreken.

De toekomstvisie van de Boschplaat wordt in november gepresenteerd aan gedeputeerde Joh. Kramer. Het eco-systeem met zijn natuurwaarden in het gebied gaan zienderogen achteruit. Om het gebied weer nieuw leven in te blazen, wil men duinen laten verstuiven en ook een z.g. 'wash-over' mogelijk maken.

De Tonnenloods te West-Terschelling zal het worden verbouwd tot een multifunctioneel centrum. Dit besluiten Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en de Gemeente Terschelling door ondertekening van een gezamenlijke overeenkomst.

Dit jaar wordt geen Lutineprijs toegekend.

Kwartaaljournaal april 2019

18

Heeft U ook zo genoten van de afgelopen winter? Een winter die de naam eigenlijk helemaal niet verdiende. Een bekende weerman, woonachtig te Harlingen, meldde eind vorig jaar vol overtuiging dat de kans op een Elfstedentocht wel heel erg groot was. In januari konden we echter slechts een paar sneeuwvlokjes voorbij zien komen. En in februari leek het wel voorjaar. In het zuiden van Nederland werd een record temperatuur van 20° C genoteerd! Dat er iets met het klimaat aan de hand is, is wel zeker. En dat met name de schooljeugd door middel van protesten hun zorgen erover uiten, is te begrijpen en vind ik een goede zaak. Ondertussen is het eerste kievitsei in Friesland, en ook op Terschelling, alweer gevonden en dat betekent dat het voorjaar toch echt nabij is.

Ik ga gauw beginnen aan , waar dit stukje voor bedoeld is, namelijk een overzicht van de activiteiten van het bestuur van SOS sinds het uitkomen van de vorige Mied-bringer.

- ▶ *Op 20 november* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. De bouw van een schapenboerderij aan de zuidzijde van Formerum wordt aangenomen. En voor het festivalterrein van Oerol (de Westerkeyn) krijgt de grondeigenaar toestemming om er twaalf recreatiewoningen te gaan bouwen. Oerol zal dus op zoek moeten naar een andere festivallocatie.
- ▶ *Op 21 november* worden we in het Schylger Jouv geïnformeerd over de bouw van een korenmolen op het Seinpaalduin te West-Terschelling. Een dergelijke molen heeft hier vroeger ook gestaan maar is door blikseminslag verbrand.
- ▶ *Op 27 november* vindt een raadscommissievergadering plaats. Op de agenda staat de bouw van een nieuwe fietsenstalling met uitgiftepunt aan de Willem Barentszkade. Het gebouw zal merendeels van een kelder worden voorzien, wat echter wel op weerstand van de omwonenden stuit.
- ▶ *Op 4 december* zijn we in het Gemeentehuis aanwezig bij een voorlichtingsavond van de Wild Beheer Eenheid (WBE) Terschelling omtrent het uitoefenen van de jacht in Natura 2000 gebieden.
- ▶ *Op 12 december* zijn we in Hotel Boschrijck aanwezig bij een vergadering van de Beheer Overleg Groep (BOG).
- ▶ *En op 14 december* komt het algemeen bestuur van SOS ter vergadering bijeen.
- ▶ *Op 18 december* vindt de laatste raadsvergadering van het jaar plaats. Het fietsenverhuur bedrijf aan de Willem Barentsz kade krijgt groen licht van de Raad om te verbouwen/uit te breiden.

We konden via een bestuursrapportage vernemen dat onze Gemeente in de rode cijfers geraakt. Redenen hiervoor zijn: minder inkomsten van het Rijk, overheadkosten waarop niet was gerekend en de rekening van de FUMO valt veel hoger uit dan verwacht. Verder is de Raad van mening dat bij de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (Hûs en Hiem) meer Terschellinger inbreng gewenst is.

- ▶ *We gaan vervolgens* het nieuwe jaar 2019 in en daarbij hoort traditiegetrouw een nieuwjaarsreceptie. Doordat vanwege het overboord vallen van ca. 300 containers van het m.s. MSC Zoe het strand ernstig vervuild raakt, komt er een enorme schoonmaak- en opruimactie op gang. Hierbij doen zowel eilanders als ook eilandbezoekers mee. Daarom werd in plaats van de nieuwjaarsreceptie een eilandlunch aangeboden aan alle schoonmakers in de ET-10 en wel op 5 januari.
  - ▶ *Op 14 januari* komt de raad bijeen voor een commissievergadering. De beleidsregels voor Nieuwe Woningen komt ter sprake. Er mogen maar liefst 135 woningen op ons eiland bijgebouwd worden. De Raad vindt wel het behoud van zichtlijnen tussen de dorpen onderling belangrijk. Er komt een anti-speculatiebeding; er wordt een adviescommissie benoemd en men ziet het liefst groepjes van vijf woningen bij elkaar.
  - ▶ *Op 8 februari* komt het algemeen bestuur van SOS ter vergadering bijeen.
  - ▶ *Op 12 februari* zijn we aanwezig bij een raadscommissievergadering. We konden vernemen dat half september een festival bij het duinmeertje van Hee zal plaatsvinden, genaamd 'Eilân'. Er zijn reeds 5000 kaartjes verkocht. De burgemeester vindt de vergunningverlening problematisch, zo zei hij, omdat er weinig regelgeving op dit punt bestaat. Vervolgens werd er gesproken over het 'Financieel Kader'. Door het ontstane tekort in het Gemeentelijke huishoudboekje gaat de OZB omhoog. En ook zou de toeristenbelasting omhoog gaan met 5 cent p.p.p.d. om het tekort te dekken!
  - ▶ *Op 21 februari* gaan we op excursie met Staatsbosbeheer en tonen ons verstuiving van dichtgegroeide duinvalleien en de zeereep.
  - ▶ *Op 26 februari* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. We konden vernemen dat de financiële tekorten zijn ontstaan door het Sociaal Domein, en ook dat de FUMO de gemeente veel meer berekent dan waarop was gerekend. De Gemeente voorziet dat de kosten van de FUMO in de toekomst alleen nog maar hoger zullen uitvallen. De burgers van ons eiland zullen via een verhoging van de WOZ-waarde op hun huis flink meer gaan betalen via de Onroerend Zaak Belasting, teneinde het ontstane gat in de begroting te dichten.
  - ▶ *Op 12 maart* vindt een raadscommissievergadering plaats. We konden allereerst vernemen dat de Land Rover Club heeft besloten de tweejaarlijkse rit voor vrouwelijke leden 'Blik in de Nacht' niet door laat gaan vanwege een overdaad aan gemeentelijke regels. En ook dat in het lopende proces 'Havenvisie' er informatie naar buiten was gelekt. Vervolgens werd gesproken over de Erfgoed Verordening. De raadsleden hebben niet al teveel vertrouwen in de FUMO of Hûs en Hiem, maar pleiten meer voor een lokale adviescommissie.
- Bij de bespreking van het Jaarverslag Helder Handhaven 2018 blijkt dat de meeste aandacht wordt gegeven aan illegaal wonen en illegaal verhuren. En we konden vernemen dat Staatsbosbeheer een aanvraag heeft ingediend voor de bouw van drie recreatiewoningen te Midsland-Noord.
- Beste mensen, ik ben er weer door heen. Ik hoop met U dat we met z'n allen straks weer mogen genieten van een heerlijk schijnende voorjaarszon. We hebben het met z'n allen verdiend!

19

Oud gedicht nog actueel

Vijftig jaar geleden publiceerde De Miedbringer een gedicht van een toen nog onbekende eilander, Teunis de Lerger. Dat was Teunis Schol, zo bleek later. Hij overleed in 2016. Zijn gedicht van een halve eeuw geleden is onverminderd actueel. Vandaar deze herpublicatie van dit memorabele gedicht van een Terschellinger in hart en nieren.

S.O.S. - PRAATJE

S.O.S. dat is een stichting
opgericht door d' oude lichting.
Vaak wordt zij verkeerd begrepen
meest door wie met 't nieuwe dwepen.
Soms is hun kritiek terecht,
meestal echter dom en slecht.

d' Oude sjouw kwam weer tot leven.
B&W werd vaak geschreven
dat er op de bouwterreinen
veel van 't oude ging verdwijnen.
't Stryper kerkhof werd gepacht
en al ras aan 't licht gebracht
wat daar eeuwen was verborgen:
kerkenbouw en zielezorgen.
't Was helaas niet te verhind'ren
dat er werd gespeeld door kind'ren
met de resten uit het graf,
maar daarop staat strenge straf.

S.O.S. doet nog veel meer,
doet soms de "vooruitgang" zeer,
maar die kan hard van stapel lopen;
kunnen ons wel eens verkopen.
Onze Schellinger natuur
is voor elke prijs te duur.
Ook voor 't Schylger dialect
worden we steeds opgewekt.
d' spraak der ouders moet hier blijven,
daarover valt niet met ons te kijken.
S.O.S. gaat hiermee door,
mijn stem heb je, ik ben vòòr.

Wat mij opgevallen is,
maar misschien heb ik het mis,
op ons eiland zijn er heden
naar ik meen te weinig leden.
Gaat u eens een actie voeren,
vast dat u vooruit zou boeren.
Dat is mijn oprechte wens,
als een rasecht Schylger mens.

Teun de Lerger

Ouderwetse versjes zingen

22

De periode na de tweede wereldoorlog bracht in Nederland vele veranderingen teweeg. Ook op Terschelling was dit het geval en zagen de eilandbewoners in rap tempo hun leefomgeving veranderen. Hier was natuurlijk de eerste ruilverkaveling debet aan, maar ook de tradities en waarden verdwenen in rap tempo. Betze Stienstra schreef het volgende artikel, dat men name over het zingen en bewaren van oude versjes gaat.

In de jaren na de oorlog zag je hier nog wel vrouwen in klederdracht lopen – de zogenaamde jakkemînsen. Mannen droegen tijdens werkdagen in werkkleding (boerenkiel) maar op zon- en feestdagen liep geen van de mannen nog in traditioneel kostuum. Thans laten alleen de volksdansen tijdens hun optreden tijdens de zomermaanden nog de traditionele kledij van vroeger zien. De eilander bevolking zag dit toch wel met lede ogen aan en besepte dat er wat moest gebeuren. Dit heeft er o.a. toe geleid dat de volksdansclubs werden opgericht en wel: één te Hoorn (1947); één te Midsland (1947) en één te West-Terschelling (1951).

VEEL LIEDEREN

Het karakter van het eiland veranderde in snel tempo, wat bijvoorbeeld ook de oorzaak is geweest om de Stichting ons Schellingerland (SOS) op te richten (1962). Behalve de dansen bleek er ook een grote schat aan liederen op het eiland aanwezig te zijn. Lieder die tijdens feesten en partijen door merendeels de oudere garde werden ingezet en vervolgens door alle aanwezigen luidkeels werden meegezongen. Lieder van soms coupletten lang, en alles werd uit het hoofd gezongen; couplet na couplet. Maar ook toen was al merkbaar dat de jonge garde lang niet alles mee konden en/of wilden meezingen. De afgang van de gemeenschapscultuur lag op de loer!

En toen werd ook al merkbaar dat de volgende generatie veel minder interesse en kennis had om alles mee te zingen. Toen werd al merkbaar dat de volgende generatie veel minder interesse en kennis had voor deze manier van kennisoverdracht. De jaren na de oorlog zijn jaren waarin veel, heel veel eilander cultuurschatten op de vuilnishoop werden gegooid, zoals dansen, liederen, gebruiken, taal, feesten, eetgewoontes, klederdracht, bouwstijl, etc. Dit gebeurde niet alleen op Terschelling, het gebeurde overal.

ARMOEDE EN GEMEENSCHAPSZIN

Vroeger dwong gebrek aan geld – armoede dus – mensen om elkaar te helpen en dat leidde tot gemeenschapszin. Vroeger werd vooral gezongen tijdens schemeravond. Het was dan al te donker om nog te werken, maar te licht om de lamp op te steken. Een lamp opsteken kostte geld en gebeurde pas als het echt donker

was. Er werd, zonder dat men het besepte, aan cultuuroverdracht gedaan. Er werd gezongen en de ouderen leerden het hun kinderen. En dat betekende dat al die hoofden samen een bibliotheek vormden, waarin deze cultuurschat was opgeborgen. Deze bibliotheek was altijd aanwezig, was gratis en was beschikbaar op het moment dat men er een beroep op deed.

De tijd na de tweede wereldoorlog was (en is nog) een turbulente tijd, waarin allerlei technische ontwikkelingen in snel tempo een rol gingen spelen.

De radio was er al; de televisie kwam, de computer, de mobiele telefoon, het snel groeiende vliegverkeer, het toenemende aantal auto's, en een niet te stoppen behoefte om te reizen. Met al dat technisch vernuft krijgen mensen de mogelijkheid om op een totaal andere manier met elkaar om te gaan en dat deden ze ook. Wat veraf en onbereikbaar was, is nu dichtbij.

Allerlei gemeenschapsvoorwaarden van vroeger gelden niet meer, allerlei gebruiken, denkwijzen, hulpmiddelen, sociale omstandigheden bestaan niet of nauwelijks meer. Ze zijn niet meer nodig.

Een van de gevolgen is o.a. dat de 'wij'-maatschappij van vroeger (men had elkaar bitter nodig om te overleven) is veranderd in een 'ik'-maatschappij. Sociale verbanden zijn of worden vervangen door individualiteit. Anders gezegd: 'wij' is vervangen door: 'ik'. Allerlei sociale verbanden van vroeger bestaan nauwelijks of helemaal niet meer.

23

Het bestaan van verhalen, liederen, dansen, gebruiken gewoonten, een eigen taal, klederdracht, gebruiken bij huwelijk, geboorte en doodgaan zijn groten-deels verloren gegaan in een periode van iets meer dan één mensenleven. De vraag wat belangrijk is voor 'ons', is vervangen door de vraag wat belangrijk is voor 'ik'.

Dat vervolgens oude versjes in zo'n 'ik'-maatschappij geen rol meer spelen is verklaarbaar. Wat wij nu doen is vastleggen van teksten en melodieën op schrift en op cd's. Museumcultuur dus. Veel teksten van liederen waren opgeschreven in schriften, maar niemand kon vroeger melodieën noteren. Dat betekent dat over een aantal jaren, als de generatie die nog zong er niet meer is, niemand meer precies weet welke melodie bij welke tekst behoorde.

MELODIEËN VERZAMELEN

Er waren toen mensen in Hoorn die op de Burenvergaderingen zeiden: we moeten melodieën verzamelen, want anders zijn ze straks weg. Melodieën moet je zoeken bij oude mensen en die zaten deels al in het toenmalige bejaarden-tehuis Avondrood. En zo gebeurde het dat met name de heren Iemke Stada en Betze Stienstra gewapend met een cassetterecorder de oudere mensen opzochten met een oud schrift vol met liedteksten. Gevraagd werd om een of twee coupletten voor de recorder te zingen om zo de melodie vast te leggen. Het bleek soms dat voor dezelfde tekst twee melodieën bestonden en omgekeerd op dezelfde melodie twee teksten waren. Ook bleek dat soms kleine woordverschillen bestonden, waarover dan bijna ruzie ontstond welke tekst de juiste was. Maar na een jaar werd duidelijk dat enkel het vastleggen van melodieën op een cassettebandje niet de juiste weg was naar behoud. Er werd steeds minder gezamenlijk gezongen en het vastleggen van melodieën op cassettebandjes bracht daar geen verbetering in.

SAMEN ZINGEN

In samenspraak met anderen hebben Iemke Stada en Betze Stienstra vervolgens het roer omgegooid en mensen uitgenodigd om oude liedjes te komen zingen in Zonneweelde, een soort van instuif dus. Zonneweelde zat de eerste avond stampvol met vooral oudere eilanders vanaf het hele eiland. Dit gebeurde voor het eerst in de nazomer van 1969. Die avond bleek een succes te zijn en er werd afgesproken dit vaker te gaan doen en door te gaan met het verzamelen van liedteksten en melodieën. Het 'oude-versjes-zingen' was geboren! De officiële oprichting van het "ôde-fesjes-singen" is 29 oktober 1969 in Zonneweelde te Hoorn door een groep van 15 'aaster' ingezetenen.

Toch kwamen er gedurende de vervolgvonden probleempjes aan het licht, die soms uitgroeiden tot ruzie-achtige woordenwisselingen. De teksten waren niet overal precies hetzelfde, geen grote verschillen, maar toch... Hetzelfde gold voor de melodieën. Ook hier: niet al te grote verschillen, maar toch voor sommigen reden om heftig te reageren. Wat was goed en wat was verkeerd? Het was te voorzien dat dit soort onenigheid zich ook op volgende zangavonden voor zou

doen. De onenigheid liep zo hoog op dat sommigen zeiden: “Als jullie kiezen en de keus is niet de mijne dan kom ik niet weer, want dan doen jullie het verkeerd. Zoals wij het doen, was het vroeger ook....”

Dit strookte in geen enkel opzicht met de bedoeling van de zangavonden. Er is toen in een klein comité gezocht naar een oplossing. Er is toen besloten om niet te kiezen; alles is goed en ieder zingt de tekst en/of de melodie die hem/haar goed lijkt. Hierin kon de grote meerderheid zich vinden en aldus is het gegaan.

STENCILMACHINE

De teksten werden aanvankelijk vermenigvuldigd op de stencilmachine van de Stifting Schylgeralân. Het uittypen en afdraaien was echter een tijdrovende bezigheid. De heren Cor Swart (1910-1994) en Gerrit Luidenga (1908-1993) boden aan om de aangeleverde teksten na te kijken en te vermenigvuldigen. Op hun stencils stonden onderaan hun initialen: “LS”. In 1990 bestond de bundel uit 107 liedjes. Dit werd in het jaar 2008 uitgebreid tot 180 liederen. Er waren zangers die ongelofelijk veel teksten en melodieën kenden. Jort Spanjer was daar één van: een soort van wandelende encyclopedie. Hij heeft vele teksten en melodieën aangeleverd aan de samenstelling van het zangboek. Maar hetzelfde geldt ook voor Piet Smit (Piet van Nien) met zijn vrouw Jetske. Het kwam wel eens voor dat de tekst en de melodie niet helemaal met elkaar strookten. Cor Swart wist dan vaak waar de fout zat en hoe het dan wel moest.

ACCORDEON

Betze Stienstra leerde al zingend de melodieën en speelde ze daarna op zijn accordeon. In het begin speelde hij alleen, maar na een paar jaar kwam Herman Ament hem assisteren op de accordeon. Zij hebben samen de kar getrokken, totdat Herman Ament overleed in 1987. Na Herman kwam Boukje Swart en weer later voegde zich Arie Buren bij de ‘speellui’. Betze en Boukje speelden de muziek van de liederen op accordeon, Arie gebruikte aanvankelijk de ‘trekzak’, maar later speelde hij ook op accordeon. Andere speellieden zijn o.a. Douwe Stada en Yvonne Werkhoven. Toen Arie Buren overleed, werd hij opgevolgd door Jaap Smit met zijn accordeon.

UITSTAPJES

In het jaar 1998 werd een uitstapje gemaakt naar het eiland Schiermonnikoog met in totaal 42 personen. Ook zijn de zangers van Hoorn zijn twee keer uitgenodigd om te komen zingen op een bijeenkomst van de Terschellinger Club. Zij hielden hun bijeenkomsten altijd in Zandvoort. Dus met een bus vol met Terschellingers naar Zandvoort toe! Dit gebeurde in 2001 en daarna nog eens in het jaar 2011.

Op Texel bestaat ook een club van mensen die oude liederen van Texel hebben verzameld en deze vervolgens ook zongen. Zij hebben ook een boekje uitgegeven met erin de liederen van Texel. Ze lijken een deel heel sterk op de liederen

BAUKE BOOMSTRA, SPEELMAN

van Terschelling met kleine variaties in de tekst en/of de melodie. De zanggroep Hoorn heeft in 2000 ook met hen een uitwisseling gehad. Het is dan aardig om te horen dat op Texel precies dezelfde aanleiding bestond om samen te zingen en aldus de liederen te bewaren.

Er was op zondagavond vanaf het jaar 1957 een radioprogramma te beluisteren, genaamd: "Onder de Groene Linde". Dit programma werd gepresenteerd door Ate Dorenbos (1926-2010), die het hele land afzocht en oude liederen op de band vastlegde. Dit programma werd vanaf 1976 wekelijks uitgezonden tot 1994. Werkte dhr. Doornbos aanvankelijk voor de VARA, in 1966 kwam hij in dienst van het Meertens Instituut in Amsterdam. In het jaar 1968 verhuisde het programma naar de Nederlandse Radio Unie. Ate Doornbos kwam regelmatig naar ons eiland om opnames te maken van de oude Terschellinger liederen, welke ook gezongen werden door eilanders. Eén keer kwam hij met een televisieploeg op één van de zangavonden in Zonneweelde. Die opnames die zijn nog steeds in ons bezit. Bij het afspelen valt op hoe langzaam toen werd gezongen.

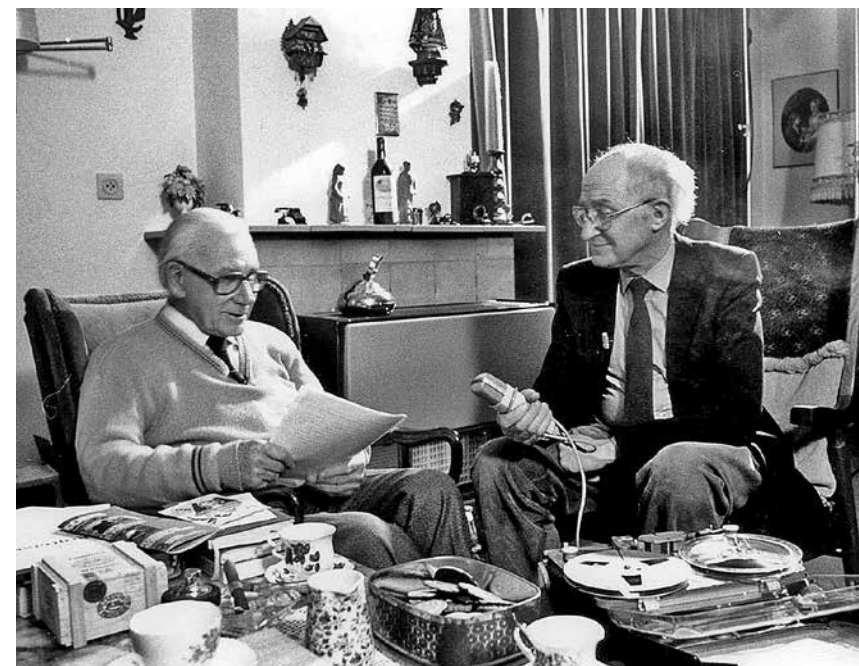
JAAP KUNST

Op Terschelling bestond al een goed gedocumenteerde verzameling van oude liederen en dansen, verzameld en geschreven door Jaap Kunst. Op Terschelling stond dit boek bekend als het: Jaap-Kunste-Boek. Dhr. Kunst maakte het Terschellinger volksleven mee in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog. Na de oorlog zag hij het verval, de slordige manier waarop Terschelling met zijn cultuurschatten omging. Alles wat er bestond aan gebruiken, aan talen, aan verhalen, aan liederen, aan gemeenschapszin, was aan slijtage onderhevig. Zijn boek is heden ten dage nog steeds een waardevol document!

OOST EN WEST

De zanggroep van oost bestond niet alleen uit zangers van de oostkant van het eiland, ze kwamen ook uit Midsland en zelfs van West. Er kwamen nogal wat zangers van de westkant van het eiland en die hebben na een aantal jaren besloten om een zanggroep op te richten te West. De voortrekkers ervan waren Thijs Knop en Meindert Zeeders en de oprichting van de "ôde liedsys-singers" vond plaats in de 'Wigwam' op 31 maart 1974.

Er waren toen op Terschelling twee groepen die oude liedjes verzamelden en ook zongen. In onderling overleg is wel besloten dat West en Oost dezelfde liedjes in hun map kregen. Vervolgens heeft dhr. J. van der Zee ervoor gezorgd dat de liedjes van muzieknoden werden voorzien en hij beheert tot op heden ook het archief.

In de loop der jaren vielen de vaste zangers af door ouderdom of overlijden. Oude liederen zingen was hun tijdverdrijf en ze gaven dat dan ook door aan hun kinderen. Er was toen nog sprake van natuurlijke aanwas van zangers. Maar mensen geboren na de Tweede Wereldoorlog – de volgende generatie dus – leefden en leven nog in een periode van stormachtige ontwikkelingen: radio, televisie, mobiele telefoon, computer en een breed scala aan technische mogelijkheden op allerlei gebied. Men kwam zo in contact, zowel hoorbaar als zichtbaar, met muziek elders in de wereld. Dit was voor hun nieuw en eigen, en oud bezit werd hiervoor ingeruild. Heel vroeger ging dit eigenlijk niet anders, alleen ging het veel geleidelijker en viel het niet op. Handwerk werd verruild voor fabriekswerk.

NIET VOOR NIETS

Hebben we dan voor niets al die jaren verzameld en gezongen? Dat hebben we zeker niet. Er wordt nog steeds gezongen en er wordt nog steeds gespeeld, de liederen zijn verzameld en op muziek gezet. Het blijkt dat met name tijdens de Burebieren om Oost de muzikanten en de aanwezigen veel meer liederen paraat hebben dan voorheen werd gedacht. Verdwenen is het zeker (nog) niet. Als dit bezit een plaatsje kan behouden in de culturele toekomst van Terschelling, dan is ons streven niet voor niets geweest.

Betze Stienstra / Februari 2019

3. 't Is de olie van de druiven...

1. 't Is de o - lie van de drui - ven, Die de
droef - heid doet ver - stui - ven, Die de droef - heid doet ver -
gaan, Die de droef - heid doet ver - gaan.

2. Zet het glaasje maar aan de lippen,
Laat het zacht naar binnen glippen,
Laat het zacht naar binnen gaan. (*bis*).
3. Geef het aan je welbeminde,
In het bijzijn van je vrienden,
Die alhier vergaderd zijn. (*bis*).

De eerste strophe wordt ook zóó gezongen:

't Is de olie van de druiven,
Die de gezondheid doet verstui - ven,
Die de gezondheid doet vergaan. (*bis*)

Men schijnt er niet bij te denken, dat dit drinkliedje dan toch veel van zijn animeerende kracht verliest.

De derde strophe hoort men minder dikwijls.

JAN BOLTS geeft in zijn *Honderd oude Vlaamsche liederen* (op blz. 171, no. 69) het lied in zijn blijkbaar oorspronkelijken vorm. Het begeleidde eertijds in Vlaanderen een plechtstatig drinkritueel:

*op de bres
voor een
bijzonder eiland!*

*U kunt ons helpen door
donateur te worden
voor minimaal € 17,50 per jaar*

